

[58. 9.]

BIJLAGE G.

VERSLAG omtrent de werking der nieuwe wetgeving in Nederlandsch Indie, gedurende het jaar 1864.

In overeenstemming met de beschouwingen, vervat in het rapport over het jaar 1863, kan worden medegedeeld, dat ook gedurende het jaar 1864 de werking der nieuwe wetgeving over het algemeen gunstig mogt genoemd worden.

In eenige bestaande leemten, door de praktijk aangewezen, werd door doeltreffende bepalingen voorzien. Sommige belangrijke onderwerpen waren bij het einde van het jaar in behandeling.

Het belangrijkste dat op het gebied van wetgeving in verband tot justitie en politie geschiedde, zal men in dit verslag opgeteekend vinden, terwijl daarbij tevens zal worden gewezen op eenige onderwerpen, die betere regeling schijnen te behoeven.

Tot nog toe bragt het gebruik mede om in de bij art. 84 regeringsreglement en art. 4 reglement regterlijke organisatie, bedoelde zaken niet meer aan te wijzen dan twee adviserende hoofden, het getal dat bij art. 231 van laatstgemeld reglement wordt gevorderd. Wanneer zich nu het geval voordeed, dat een dier hoofden verhinderd werd, moest op nieuw aanwijzing plaats hebben; hierdoor ging alsdan tijd verloren en werd het geding gerekt; ten einde dit zooveel mogelijk te voorkomen, werden de hoofden van gewestelijk bestuur te Batavia, Samarang en Soerabaja door de Regering (besluit van 20 November 1864, n°. 13) aangeschreven, om voortaan bij de aanbidding of behandeling van voorstellen tot het vervolgen in regten van of het instellen van regtsvorderingen tegen de bedoelde personen, drie inlandsche hoofden voor te dragen, om als adviseurs zitting te nemen, en worden nu ook steeds drie hoofden daartoe aangewezen, van welke de derde bestemd is om bij verhindering van een der anderen op te treden.

In den werkkring van het openbaar ministerie bij de raden van justitie en het hooggeregtshof van Nederlandsch Indie, bragt in dit jaar het Koninklijk besluit van 21 Januarij 1864, n°. 72 (*Indisch Staatsblad* 1864, n°. 52), op het voetspoor der Nederlandsche wetgeving, eene niet onbelangrijke wijziging, door met betrekking van het laatste lid van art. 55 van het reglement op de regterlijke organisatie enz. en van de artt. 318 en 320 van het reglement op de burgerlijke regtsvordering voor de raden van justitie op Java en het hooggeregtshof van Nederlandsch Indie, zoomeede van alle andere hiermede strijdige wettelijke voorschriften, te bepalen, dat het openbaar ministerie alleen bij een beroep in cassatie in zijne conclusien gehoord wordt, en het slechts ter terechtzitting tegenwoordig is, wanneer de wet of het belang der justitie dit vordert.

Niet minder vermeldingswaardig is de wijziging, welke in dit jaar met opzigt tot de beide hoven in het leven werd geroepen.

Bij Koninklijk besluit van 5 Maart 1864, n°. 66 (*Indisch Staatsblad* 1864, n°. 92), werd namelijk, met wijziging van art. 1 van de provisionele instructie voor het Hoog Militair Geregtshof van Nederlandsch Indie (*Staatsblad* 1819, n°. 12), het besluit van den Commissaris-Generaal van 23 December 1828 (*Staatsblad* n°. 92), en het besluit van den Gouverneur-Generaal van 20 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 58), bepaald, dat de president, vice-president, raadsheeren, griffier en substituut-griffier bij het Hooggeregtshof van Nederlandsch Indie uit kracht van hunne benoeming als zoodanig tevens zijn president, vice-president, leden, griffier en substituut-griffiers bij het Hoog Militair Geregtshof, en dat de procureur-generaal en de advocaat-generaal bij het Hooggeregtshof de betrekkingen van advocaat-fiscaal en substituut-advocaat-fiscaal voor de land- en zeemagt in Nederlandsch Indie (hetgeen trouwens ook vroeger reeds het geval was) vervullen.

Hierdoor werd de gelegenheid geopend om het praesidium van het Hoog Militair Geregtshof ook te doen vervullen door 's Hof's vice-president, en de leden bij beurten halfjaarlijks zitting te doen nemen in de hoogste militaire vierschaar, terwijl tot nog toe dat praesidium steeds was opgedragen aan 's Hof's president, en twee raadsheeren, in den regel de oudsten, waren benoemd tot leden; de maatregel had dus vooral deze nuttige zijde, dat daardoor de arbeid meer kon worden verdeeld, hetgeen bij de voortdurende toename der werkzaamheden bij de beide hoven voorzeker eene zeer wenschelijke zaak was.

Die gestadige vermeerdering van regtszaken, voornamelijk bestaande in eene steeds klimmende toename der strafgedingen, waarover het burgerlijk hof als regter in revisie, en het militaire,

zoo in appèl als in revisie, heeft te oordeelen, gaf aanleiding om door eenen anderen zeer gewigtigen maatregel verlichting te brengen in de drukke werkzaamheden van het eerstgenoemd opperregterlijk collegie.

De Regering besloot namelijk, »uit overweging dat de burgerlijke en strafzaken, voor welke het hof in de eerste plaats behoort zorg te dragen, allen beschikbaren tijd van de raadsheeren innemen, zoodat het, zelfs met de grootste inspanning, op den duur ondoenlijk is bij een naauwgezet en gemoedelijk onderzoek met gewenschten spoed die regtspraak uit te oefenen», in beginsel aan te nemen, dat het Hooggeregtshof, buiten het geval van verpligte raadpleging, niet dan bij uitzondering in zijne consideratiën en advies zal worden gehoord, en dus met de voorlichting van den procureur-generaal als regtsgeleerde adviseur zal worden volstaan. (1)

De werkzaamheden van dezen hoofdamtenaar namen dan ook gestadig toe, de hem toegevoegde hulp door de benoeming van een derden advocaat-generaal gaf hem wel eenige verlichting, maar het bleek ook dit jaar wederom, dat hij veel te overladen is en al te zeer wordt afgetrokken van den hem eigenaardig bij het reglement op de regterlijke organisatie aangewezen werkkring, terwijl hij niet alleen is hoofd van het openbaar ministerie in het zoo uitgestrekt gebied van Nederlandsch Indie, maar ook advocaat-fiscaal voor de land- en zeemagt, lands-advocaat, zooveel mogelijk toezigt houdende over het gevangeniswezen, adviseur der Regering in alle zaken die met de wetgeving en het regtswezen in verband staan enz., en hem inderdaad, buiten zijne werkzaamheden als hoofd van het openbaar ministerie, grootendeels nog is opgedragen de arbeid die zou behooren te drukken op de schouders van het hoofd van een Departement van Justitie. (2)

Ook bij den raad van justitie te Batavia namen de werkzaamheden toe; het tot nog toe toegestaan getal van twee deurwaarders bij dat collegie bleek onvoldoende te zijn, en bij de ordonnantie van 5 Mei 1864, n°. 12 (*Staatsblad* n°. 79), werd, krachtens magtiging des Konings, aan dien raad een derde deurwaarder toegevoegd.

De werking der ordonnantie van 1 December 1855 (*Staatsblad* n°. 79), gaf over het algemeen geen stof tot klagten.

Maar meer en meer bleek de wenschelijkheid dat aan den onzekeren staat, waarin het personen- en erfregt der Chinezen in deze gewesten verkeert, door eene behoorlijke regeling een einde worde gemaakt, en men mogt bij het einde van dit jaar verwachten dat spoedig maatregelen zouden worden genomen, die zouden kunnen leiden tot een behoorlijke codificatie van dat, in de belangen der zoo talrijke Chinesche bevolking in deze gewesten zoo ingrijpend onderwerp. (3)

Ook werd in het belang van den handel groote behoefte gevoeld aan toepasselijkheid op de vreemde Oosterlingen van de voorschriften van artt. 7 en 8 Wetboek van Koophandel, die bij de ordonnantie van 1855, hoezeer overigens daarbij het geheele handels-wetboek op hen toepasselijk was verklaard, uitdrukkelijk werden uitgesloten. (4)

Andere onderwerpen welke met het burgerlijk regt zamenhangen, en waarop reeds in vorige verslagen gewezen is, zoo als de instructie voor de weeskamers, en de bepalingen, betreffende de levering en de openbaarmaking van de wijze van eigendomsverkrijging van onroerende goederen, de bewaring van hypotheeken en den eigendoms-overgang van schepen en het daarop vestigen van verbanden, bleven in denzelfden toestand. (5)

Het buitengewoon groot aantal zware misdrijven op Madura vorderde de instandhouding van het besluit van 9 Junij 1863, n°. 7, waarbij voor den tijd van één jaar voorloopig een buitengewoon omgaand regter in dienst was gesteld (besluit van

(1) Deze bepaling is sedert komen te vervallen, in verband met *Indisch Staatsblad* 1867, n°. 44, houdende nadere uitbreiding van 's Hof's personeel.

(2) Voor de oprigting eener directie van justitie zijn de bij de Indische begrooting van 1868 aangevraagde fondsen niet bewilligd geworden.

(3) Bij Gouvernementsbesluit van 19 Januarij 1865, n°. 1, is eene commissie benoemd tot het ontwerpen van bepalingen omtrent het versterfregt der Chinezen en ook in verband daarmede tot het voorstellen van de noodige wijzigingen der bovenvermelde ordonnantie. (Verg. overigens het aangeteekende hieromtrent in het regeringsverslag hiervoren, hoofdstuk E, afl. I, § 2.)

(4) Bij de ordonnantie van 20 Junij 1865 (*Staatsblad* n°. 60) zijn ten aanzien van dit onderwerp eenige wijzigingen der ordonnantie van 1 December 1855 uitgevaardigd.

(5) Tot het ontwerpen van bepalingen nopens het laatst vermelde onderwerp is jhr. mr. J. GRAAFLAND bij Gouvernementsbesluit van 17 Junij 1865, n°. 27, in commissie gesteld.

Verslag van het beheer en den staat van Nederlandsch Indië over 1865.

(Bijlage van het Regeringsverslag.)

17 Augustus 1864, n°. 9), en het is te verwachten dat, wil men dat de behandeling der criminele zaken bij de regtbanken van omgang in dat gewest steeds gelijken tred zal kunnen houden met het aantal misdadigers, die daar naar die regtbanken moeten worden verwezen, eindelijk besloten zal moeten worden er blijvend twee omgaande registers te vestigen.

Hoe meer het Nederlandsch gezag zich op dat eiland uitbreidt, hoe krachtiger de politie er wordt, des te meer misdrijven worden er ontdekt en bij den regter gebragt.

De nieuw ingestelde adsistent-residentie Sampang (Madura) kreeg dit jaar mede hare regtbank van omgang (*Staatsblad* 1864, n°. 53).

Ook de geregelde afdoening van zaken bij de landraden en de politie-geregten vorderde in dit jaar eenige maatregelen.

Zoo werd bij den landraad der stad en voorsteden van Batavia een adjunct-griffier, een tweede adjunct-hoofddjaksa en eenig minder personeel (besluit van 9 November 1864, n°. 13), en bij den landraad te Salatiga een griffier (besluit van 24 November 1864, n°. 8) toegestaan, terwijl tot bijwerking van achterstand bij de landraden te Grisse en te Modjokerto, bij besluit van 13 September 1864, n°. 9, twee ambtenaren tijdelijk ter beschikking van den resident van Soerabaja werden gesteld.

Wijders werd te Sampang (Madura) in de nieuwe adsistent-residentie van dien naam een landraad opgericht (*Staatsblad* n°. 30), en bij besluit van 12 December 1864, n°. 18, een adjunct-hoofddjaksa te Pamakassan en een tweede schrijver bij den hoofddjaksa aldaar aangesteld, terwijl tevens eene verhooging van de uitgetrokken som voor schrijfbehoeften, ten dienste van dien landraad, werd toegestaan.

Eindelijk werd nog aan elk der vijf djaksa's in de regentschappen Cheribon, Madjalangka, Galoe, Indramajoe en Khoeningan in de residentie Cheribon, krachtens magtiging des Konings een schrijver toegestaan (*Staatsblad* 1864, n°. 65).

Het politie-personeel te Samarang en te Soerabaja ontving eenige versterking door de aanstelling van waterschouten (besluiten van 8 en 22 Julij 1864, n°. 2).

In dit jaar kwamen ook instructien tot stand voor die schouten te Batavia en te Soerabaja (*Staatsbladen* 1864, n°. 36 en 182).

Bij de toename van het Europeesch personeel in Salatiga, Demak en Grobogan werd de noodzakelijkheid gevoeld, dat ook daar de resident zijne bij art. 108 Reglement Regterlijke Organisatie, bedoelde zittingen zou kunnen houden; daartoe verleende de Gouverneur-Generaal de noodige magtiging (*Staatsblad* 1864, n°. 63).

Wijders werd eene leemte gevoeld met opzigt tot de uitoefening van het politieregt onder de bevolking der Karimondjawa-eilanden, en de Regering besloot de magtiging des Konings te vragen om den resident van Japara bevoegd te verklaren, om de op die eilanden voorkomende politiezaken te doen beregten door den aldaar geplaatsten posthouder.

Bij het einde van dit jaar was deze magtiging nog niet ontvangen. (1)

Ook in dit jaar is wederom veelvuldig gebleken dat het opdragen van regtsmagt aan administratieve ambtenaren, die met een tal van andere gewigtige werkzaamheden zijn overladen, in den regel leidt tot eene zeer gebrekkige regtspraak. (2)

Burgerlijke zaken worden bij de landraden weinig behandeld en komen in den regel niet onder de oogen van hoogere regterlijke collegien, maar strafzaken leveren voortdurend van de juistheid dezer stelling het bewijs op.

Zoo is onder andere het Hooggeregtschhof, regt sprekende in revisie, dikwijls genoodzaakt de door de landraden gewezen vonnissen, uit hoofde van verzuim van vormen, welke op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven, te vernietigen, en meermalen moet eene herhaalde vernietiging van vonnissen in dezelfde zaak, somtijds zelfs wel tot drie malen toe, plaats hebben.

Daarvan is het geringste ongerief dat de werkzaamheden van hof en landrenten er door worden vermeerderd; het zwaarst drukt het op de beklagden die dien ten gevolge menigwerf een ongemeen langen tijd in voorloopige hechtenis moeten doorbrengen.

Ook de voorloopige onderzoekingen zijn, op weinige loffelijke uitzonderingen na, hoogst gebrekkig, en het kan dan ook moeilijk anders zijn, waar zij in den regel zonder eenige leiding worden gehouden door inlandsche officieren van justitie, die alle opleiding missen.

Er bestaat op Batavia eene hooggeroemde gelegenheid tot het

vormen van inlandsche geneeskundigen (de zoogenaamde *doctors-djawa*); wanneer men die gebrekkige voorloopige onderzoekingen ziet, valt het moeilijk den wensch te onderdrukken, dat er ook in Nederlandsch Indië eene goede school moet bestaan tot het vormen van inlandsche officieren van justitie.

Een niet minder groot gebrek in de strafregtspleging onder den inlander is gelegen in de omstandigheid, dat de voorloopige instructien in het algemeen niet geschieden met inachtneming der termijnen en met dien spoed, welke het inlandsch reglement verlangt.

De meest eenvoudige zaken blijven dikwerf vele maanden in onderzoek en de ongelukkige beklagden in voorloopige hechtenis, eene voorloopige hechtenis, waartoe dikwijls al zeer ligtvaardig wordt overgegaan.

Wel tracht het Hooggeregtschhof voortdurend door aanschrijvingen en herinneringen in allen deele de opvolging der wet te verzekeren, en oefent het op die wijze ongetwijfeld een gunstigen invloed uit, maar het kan den bestaanden toestand niet veranderen, en het is de overtuiging van velen, dat, zoolang de inlandsche regtbanken niet kunnen worden voorgezeten door speciaal daartoe aangewezen, voor het vak der regtsgeleerdheid opgeleide ambtenaren, zoolang het openbaar ministerie bij die regtbanken niet kan worden toevertrouwd aan personen, die daarvoor eene bijzondere opleiding hebben genoten, alle pogingen om de strafregtspleging onder den inlander te verbeteren, in den regel vruchteloos zullen zijn. (1)

Het regtswezen in de buitenbezittingen buiten Java en Madura bleef onveranderd.

De ambtenaar mr. M. W. SCHELTEMA, die den arbeid van den gewezen Gouvernements-commissaris mr. W. H. DU CLOUX zou voortzetten, was op het einde van het jaar 1863 op zijn verzoek eervol van die taak ontheven en werd in zijne plaats als toen de ondergeteekende benoemd tot commissaris van het Gouvernement tot het ontwerpen en voorstellen der wettelijke bepalingen vereischt tot verdere regeling van het regtswezen in de bezittingen buiten Java en Madura (besluit 29 December 1863, n°. 1).

In dit jaar werden verscheidene belangrijke voorstellen door hem gedaan, waaronder een betrekkelijk het regtswezen ter Sumatra's Westkust, en een tot regeling van dat binnen het gewest Banka, beiden nadat hij die gewesten had bezocht, terwijl hij ook aan de Regering in een uitgewerkt stuk de beginselen ontvouwde, van welke hij meende dat behoorde te worden uitgegaan, ten einde eindelijk het regtswezen in de bezittingen buiten Java en Madura binnen een niet al te lang tijdsverloop naar behooren en in overeenstemming met de behoeften geregeld te zien.

Ten gevolge van de toenemende drukke werkzaamheden van het openbaar ministerie bij den raad van justitie te Padang, vooral ook met opzigt tot de militaire auditie, werd aldaar in dit jaar een substituut aan den officier van justitie toegevoegd (*Staatsblad* 1864, n°. 93).

Wijders werd in de nieuwe afdeeling Boeileleng, in afwachting eener algemeene regeling van het regtswezen in de bezittingen buiten Java en Madura, een landraad opgericht (*Staatsblad* 1864, n°. 117), en is die afdeeling gebragt onder het regtsgebied van den raad van justitie te Soerabaja. Omtrent het voorzitterschap van dien landraad zijn in de ordonnantie van 3 December 1864, n°. 2 (*Staatsblad* n°. 190), eenige bepalingen opgenomen.

Ook verdient vermelding dat bij de ordonnantie van 16 November 1864, n°. 28 (*Staatsblad* n°. 177), in de residentie Palembang een corps gewapende politie-dienaren werd in dienst gesteld, en daardoor in het algemeen belang voldaan aan eene behoefte, die zich dringend deed gevoelen.

Wijders mag nog worden aangeteekend dat in dit jaar een einde werd gemaakt aan eene zeer oneigenaardige, aan de presidenten der raden van justitie bij art. 2 der resolutie van 18 Februarij 1830, n°. 16, opgedragen bemoeienis, hierin bestaande, dat zij waren belast met het foliëren en parapheren van de registers, memorialen en kasboeken van rekenpligtige ambtenaren.

De Regering droeg dezen arbeid voor den vervolge op aan de hoofden van gewestelijk bestuur op en buiten Java (*Staatsblad* 1864, n°. 195).

Ten slotte zij hier nog in herinnering gebragt, dat in dit jaar eene nieuwe regeling van de vereischten om benoembaar te zijn

(1) Blijkens de ordonnantie van 8 September 1865 (*Staatsblad* n°. 94) is de magtiging verleend.

(2) Omtrent eene voorziening in de hoofdgebreken die het regtswezen nog aankleven, is in den aanvang van 1867 met de Indische Regering in nader overleg getreden.

(1) Zie de voorgaande aanmerking.

(Bijlage van het Regeringsverslag.)

tot regterlijk ambtenaar in Nederlandsch Indië tot stand kwam (*Staatsblad* 1864, n°. 194).

Batavia, Mei 1867.

*De Procureur-Generaal bij het Hooggeregtshof
van Nederlandsch Indië,*

(w. g.) T. H. DER KINDEREN.

[58. 10.]

BIJLAGE H.

VERSLAG over het gevangeniswezen in Nederlandsch
Indië over de jaren 1864 en 1865.

Gedurende de jaren 1864 en 1865 is in den algemeenen toestand van het gevangeniswezen geene verandering gekomen.

Ook nu kan het Verslag zich dus bepalen tot de vermelding der bijzonderheden, waartoe de rapporten, ingezonden naar aanleiding eener circulaire aan de hoofden van gewestelijk bestuur, de noodige bouwstoffen hebben verleend.

De verdeeling berustende op den verschillende landaard der gevangenen en als de meest doelmatige door mijn ambtsvoorganger in acht genomen, heb ik vermeend eveneens te moeten volgen.

H O O F D S T U K I.

HET GEVANGENISWEZEN MET BETREKKING TOT DE EUROPESCHE
EN DAARMEDE GELIJKGESTELDE BEVOLKING.

De inrigting van het civiel en militair gevangenhuis te Weltevreden voor tot kruiwagen- en tuchthuisstraf veroordeelden blijft bij voortdoring te wenschen overlaten; de localiteit is geheel onvoldoende. Tot het gedwongen doen uitvoeren van eenigen zwaren arbeid, zoo als van zulke veroordeelden zou moeten worden gevorderd, bestaat dien ten gevolge geene gelegenheid. Indien de gevangenis alleen voor burgerlijke voorloopig gevangenen en veroordeelde Europeanen en met deze gelijkgestelden behoefte te strekken, zou er voor de behoefte voldoende ruimte aanwezig zijn en ook plaats kunnen worden gevonden tot inrigten van werkplaatsen, maar nu ook een zeer groot deel der ruimte wordt ingenomen door de militaire arrestanten en apellanten, is deze gevangenis voortdurend zoo overhoopt, dat het niet mogelijk is over eenig gedeelte van haar te beschikken tot eenig ander doel dan opsluiting en bewaring. Maatregelen tot verbetering worden echter te gemoet gezien.

Ten gevolge van de te Willem I plaats gehad hebbende aardebeving in October 1865 zijn de militaire gedetineerden van daar tijdelijk overgebracht naar Samarang, alwaar zij in het fort Prins van Oranje goed en ruim zijn gehuisvest.

In 1864 is te Samarang eene nieuwe gevangenis voor Europeanen en met hen gelijkgestelden voltooid en betrokken, waardoor de gebrekkige oude gevangenis aldaar is vervallen. In deze nieuwe gevangenis worden ook inlandsche of met hen gelijkgestelde gegijzelden opgenomen.

Te Soerabaja zijn in de voor inlanders bestemde gevangenis eenige lokalen voor Europeanen bestemd; de toestand dier gevangenis is vrij voldoende, en hoewel stroomend water wordt gemist, weegt tegen dit bezwaar op de nabijheid der groote rivier en het aanwezig van een aantal putten. Maar ook in deze gevangenis was gebrek aan ruimte; hierin zal echter eene belangrijke verbetering komen, wanneer de vertrekken, welke op ultimo 1865 geprojecteerd waren, geheel zullen zijn voltooid. De ruimte voor Europeanen zal nogtans, niettegenstaande er drie nieuwe vertrekken voor gegijzelden of Europeesche gevangenen geprojecteerd zijn, gering blijven.

Te Padang is de gevangenis ter hoofdplaats ondoelmatig, slechts 4 kamers zijn er voor Europeanen; ook is het gebouw vochtig en ongezond, daar bij hoog water alles onderloopt; reeds in het vorig Verslag werd daarop gewezen.

Behalve te Padang kunnen in het gouvernement Sumatra's Westkust ook te Fort de Kock Europeanen worden opgenomen.

Een der wachtkamers van het kettlingangskwartier te Muntok (Banka), is voor Europeesche en met hen gelijkgestelde gevangenen aangewezen.

Te Bandjermasin is de gevangenis weinig geschikt voor Europeanen, evenwel houden er Europeesche militairen, die voor den krijgstraad moeten teregtstaan, verblijf.

Te Amboina verkeert de gevangenis bij voortdoring in goeden staat; te Ternate daarentegen is de localiteit tot opsluiting van Europeesche gecondemneerden hoogst gebrekkig; zij bestaat slechts uit eene kleine kamer, gelegen te midden van de lokalen der inlandsche gevangenen. In de uitnemend aan hare bestemming voldoende gevangenis te Menado is ook gelegenheid tot verblijf voor Europeesche gevangenen.

In 1864 werd te Macassar de gevangenis betrokken, die vroeger tot kettlingangskwartier werd gebezigd; zij mogt gezegd worden aan de vereischten te voldoen.

Overigens bestaat in Nederlandsch Indië geen afzonderlijke behoorlijke localiteit tot opsluiting van Europeanen. Dit levert echter weinig bezwaren op, de gevallen toch waarin Europeanen of met hen gelijkgestelden buiten de groote hoofdplaatsen moeten worden in hechtenis gesteld, komen betrekkelijk niet zeer menigvuldig voor.

In Buitenzorg wordt, wegens de bezwaren aan het opzenden van Europeesche gevangenen naar Batavia verbonden, voor de enkele gevallen die zich voordoen, een gedeelte der localiteit van de inlandsche gevangenis daarvoor dienstbaar gemaakt.

Hetzelfde heeft plaats voor de gevangenis te Bandong.

In de gevangenis te Cheribon heeft zich in 1865 slechts een Europeaan in hechtenis bevonden als preventive gevangene; in 1864 werden aldaar geen Europeanen gekerkerd.

Sedert 1°. Januarij 1865 bevindt zich in de gevangenis te Probolingó (Banjoemas) in gijzeling een Europeaan, of liever een met dezen gelijkgestelden inboorling.

Ook te Pamakassan (Madura) zouden geschikte localiteiten voor Europeanen kunnen worden aangewezen, terwijl in de afdeelingen Sumanap en Bangkallang dierzelfde residentie, bij voorkomende behoefte, in de aldaar aanwezige forten daartoe gelegenheid bestaat.

De resident van Rembang wijst er op, dat de behoefte aan speciale vertrekken voor Europeesche gevangenen in zijne residentie zich meermalen heeft doen gevoelen.

Elders wordt voor Europeesche gedetineerden een vertrek in de, gewoonlijk binnen de enceinte der gevangenis staande ciperswoning, in gereedheid gebracht. Dit heeft onder andere plaats gehad in Soerakarta. Ook in Djokjokarta zou van de woning van den cipier moeten worden gebruik gemaakt tot opname van Europeanen; het geval heeft zich echter nog niet voorgedaan.

Ook zoude bij voorkomende gelegenheid een der vertrekken in de benting te Banjoewangie tot gevangenzetting van Europeanen kunnen worden gebezigd.

Wat het aantal der Europeesche gevangenen betreft, heb ik de eer te verwijzen naar de statistieke opgaven, die jaarlijks aan de Regering worden ingediend. (1)

In het jaar 1864 is het beheer over de gevangenis te Soerabaja geheel op nieuw geregeld door de bepalingen, opgenomen in het *Indisch Staatsblad* van dat jaar, n°. 174, waarbij voor die gevangenis in dienst zijn gesteld een directeur (te kiezen uit gepensioneerde officieren, bij voorkeur uit de kapiteins), 2 Europeesche sleuteldragers, één Europeesche portier, 2 inlandsche hoofdmandoors en 12 inlandsche oppassers. Deze vermeerdering van personeel draagt veel bij tot een meer geregelden gang der administratie en het handhaven van orde en tucht. Een reglement van orde en tucht en eene instructie voor den directeur, acht de adsistent-resident van de politie evenwel wenschelijk. De geest onder de gevangenen is te dier plaatse bijzonder goed geweest, de Europeanen hebben er zich zonder uitzondering zeer geregeld gedragen.

De voeding der gevangenen is bij *Indisch Staatsblad* 1864, n°. 7, op nieuw geregeld geworden en heeft geene aanleiding tot klagen gegeven.

De kleeding wordt eens in het jaar verstrekt; zij zou verre van voldoende zijn, ware het niet dat gewoonlijk de Europeanen hun eigen kleeding dragen, die zij of naar de gevangenis hebben medegebracht of later uit eigen middelen aangekocht. Voor veroordeelden is het invoeren eener eenvormige licht herkenbare kleeding, verschillend voor tot tuchthuisstraf veroordeelden en voor hen die tot gevangenisstraf verwezen zijn, zeer wenschelijk.

De gezondheidstoestand der Europeesche gevangenen, zoowel burgerlijke als militaire, is over het algemeen zeer onvoldoende geweest.

(1) Die over 1865 zijn te vinden in de aantooning sub litt. H, n°. 4, achter dit Verslag gevoegd.